

Oosterse filosofie

Over de denktradities in India en
China

Inhoudsopgave

- Geschiedenis - Ontstaan van de filosofie
- India en het hindoeïsme
- De leer van de Boeddha
- Mahayana, de leer van de leegte
- China en het confucianisme
- Taoïsme
- Zen in Japan en in het westen
- Synthese: comparatieve/interculturele filosofie

Inleiding

- Wat is filosofie?
- Voorgeschiedenis: de grote omwenteling
- Rede en gevoel
- De voornaamste denktradities

13.000 jaar geleden

- Einde van de laatste ijstijd
- Hoe leefde de mensen toen?
- Hoe zagen zij de wereld?
- Hoe zagen zij zichzelf?
- Was er toen al sprake van een cultuur?

Voorgeschiedenis 1

- Eerste mens: jager / verzamelaar
 - Stamverband < 150 leden
 - Verhalen vertellen
- Nomaden: veehouders
- Ethiek
 - Zorgen voor elkaar binnen stamverband
 - Stammenstrijd om grondgebied (geen **grondbezit**)

Voorgeschiedenis 2

- Landbouwers: sedentair
 - Rijkdom
 - Feesten
- Steden (~4000 v.Chr.): meer dan 150 inwoners
 - Arbeidsverdeling
 - Rangen & standen
 - Onafhankelijke denkers

Voorgeschiedenis 2

- Onderlinge wedijver binnen steden
- Machtsstrijd tussen steden
 - → Oorlogen en veroveringstochten
- Profeten & filosofen:
 - Ethiek: gouden regel
 - Politiek: wetten en verdragen
 - Gedragsregels voor de heerser

De spiltijd

- ~600 v.Chr. Ontstaan van de bijbel
- ~600 v.Chr. Filosofie (Griekenland)
- ~600 v.Chr. Siddharta Gautama (India)
- ~600 v.Chr. Confucius (China)
- ~600 v.Chr. Lao Tse (China)
- Tekst: Inleiding “De grote omwenteling” Karen Armstrong

Voor de spiltijd

- Panpsychisme / polytheïsme
- Cyclisch (statisch) wereldbeeld
- Absolute macht heerser

Na de spiltijd

- Principes i.p.v. goden / monotheïsme
- Ethiek / gulden regel
- Lineair wereldbeeld
- Macht heerser aan banden gelegd / democratie
- Filosofie

Wat is filosofie?

- Wat doet filosofie?
- Hoe doet filosofie dat?
- Wat levert het op?

Wat is filosofie?

- Grieks Filo-sofia: liefde voor de wijsheid
 - Term, bedacht door onafhankelijke denkers in Griekenland ~600 v.Chr.
- Vragen o.a.:
 - Op welke principes berust de wereld? (metafysica)
 - Hoe moet je denken? (logica)
 - Welke principes moeten je gedrag bepalen? (ethica)
 - Wat is de mens? (antropologie)

Filosofie

- Theorie
 - Wereldbeeld, levensbeschouwing, overtuigingen
 - Bijv. autofabrikant: “onze filosofie is een betaalbare auto voor iedereen”
- Praktijk
 - Kritisch onderzoek, zoeken van inzichten
 - De Boeddha waarschuwde tegen het klakkeloos overnemen van zijn leer, zonder zelfonderzoek

Rede & gevoel

- Grieks 'logos': redeneren, bewust denken
 - Stap voor stap naar resultaat
- Boeddhisme: meditatie
 - Hoe voelt het?
- Zenboeddhisme: koans
 - Plotseling inzicht door blokkeren gebaande paden (wat is het geluid van één klappende hand?)

Wat is de rede?

- Ontologie: leer van het zijnde
- Transcendentiaal: wat maakt kennis mogelijk?
- Logisch: hoe moet je redeneren?

Rede en overtuigingen

- Logische vragen: begrippen en redeneringen
- Kentheoretische vragen: kennis is gerechtvaardigde ware overtuiging
- Kennisbronnen:
 - Waarneming
 - Intuïtie
 - Mystiek inzicht
 - Openbaring

Rede en praktijk

- Hume: de rede is een slaaf van de passies
- Jürgen Habermas: communicatie impliceert bereidheid tot rechtvaardigen van uitspraken
- Ludwig Wittgenstein: taalspelen
- Praktijk is normatief: doelgericht en beredeneerd of beredeneerbaar
- Michel Foucault: rede en religie gedreven door machtsaanspraken

Gevoel & intuïtie

- Weten wat, niet weten hoe
- Werkt onbewust
- Niet te sturen, wel te stimuleren
- Kan getraind worden, bijv. door meditatie
- Gevoel zegt of het juist is of niet
- Bergson: van binnen uit begrijpen

Mystiek inzicht

- Voorbijgaande toestand
- Bertrand Russell:
 - Eenheid van alle dingen
 - Tijd is een illusie
 - Er is geen kwaad
- India: Jiddu Krishnamurti
- Japan: Rinzai zen
- In het westen o.a. Hildegard van Bingen & meester Eckhart

Meer dan wetenschap

- Kennis: wat is onze plaats?
- Saamhorigheid: samen bereik je meer
- Vrede: oorlog is geen oplossing
- Hoop: er is een betere wereld mogelijk
- Gemoedsrust: er is een eind aan het lijden

Vragen

- Als we zeggen dat filosofie zowel in Europa als in India en China is ontstaan, wat bedoelen we dan met filosofie?
- Wat voor rol heeft de filosofie gespeeld?
- Wat waren het voor mensen die zich met die filosofie hebben bezig gehouden?
- Hoe is de relatie tussen leraren en volgelingen?